

**SO‘LAK BEZLARINING YER OSTKI SUVLARI TA‘SIRIDA
MORFOFUNKSIONAL O‘ZGARISHI**

Teshaeva Dilbar Shuhrat qizi

*Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti Anatomiya va klinik
anatomiya (OXTA) kafedrasi assistenti.*

O‘zbekiston, Buxoro, G‘ijduvon ko‘chasi, 23. info@bsmi.uz

Annotatsiya. Bugungi kunda ichimlik suvi taqchilligi global muammolardan biriga aylanib borayotganligi sababli, olimlar yer osti suvlari tobora ko‘proq ichimlik suvining asosiy manbaiga aylanib borayotganini ta’kidlashmoqda. Biroq yer osti suvlarini bevosita iste’mol qilish organizmga salbiy ta’sir ko‘rsatadi, chunki er osti suvlari tarkibidagi tuzlar o‘zlarining sifat tarkibiga ko‘ra ko‘plab organlarga ta’sir qilmasligi mumkin. Er osti suvlari tarkibidagi minerallar tananing umumiy salomatligi va og‘iz salomatligi uchun katta ahamiyatga ega. Tuprik bezlari organizm uchun juda muhim bo‘lib, ularning asosiy vazifasi og‘iz bo‘shlig‘ida so‘lak ishlab chiqarishdir. Tuprikning tarkibi va uning ishlab chiqarilishi butun organizmning salomatligi uchun zarur bo‘lgan turli xil fiziologik funktsiyalarni bajaradi. Ushbu maqolada er osti suvlarini iste’mol qilish natijasida asosiy tuprik bezlaridagi o‘zgarishlar va tupurikning biokimyoviy va immunologik tekshiruvlari natijalari keltirilgan.

Ishning maqsadi. Er osti suvlarining asosiy tuprik bezlariga ta’sirini o‘rganish.

Kalit so‘zlar: immunologik, interleykin, pH, suvning qattiqligi, er osti suvlari, qushqonmas o‘simligi.

Masalaning dolzarbligi. Ma’lumki ichimlik suvi yetishmovchiligi kundan kunga yirik muammolardan biriga aylanib bormoqda. Olimlar ichimlik suvi manbai sifatida yer osti suvidan foydalanishni takidlashdi. Lekin ichimlik suvining tarkibi vodoprovod suvidan ma’lum miqdorda farq qiladi. Ichimlik suvi manbayi sifatida shórlangan yer osti suvidan foydalanish organizmda bir qancha ózgarishlarga olib kelyapti. Shuningdek sifat tarkibi farqli bólgan suvning doimiy iste’moli sólak bezlarida hamda uning mahsuloti bólgan so‘lakka ham o‘z ta’sirini ko‘rsatdi. Ma’lumki, organizmda yuzaga keladigan kasalliklarning asosiy sabablaridan biri bu tashqi faktorlar. Tashqi muhitdan organizmga kiradigan har bir modda hazm a’zolariga bilvosita va bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Agar bu salbiy ta’sir doimiy takrorlanib turilsa jiddiy o‘zgarishlarga olib kelishi kuzatiladi. Bugungi kungacha yer osti suvining ma’lum bir boshqa organlarga ta’siri o‘rganilgan masalan, qalqonsimon beziga bo‘lgan ta’siri, biroq so‘lak beziga bo‘lgan ta’siri o‘rganilmaganligi ushbu mavzuning dolzarbligini yanada oshiradi. Bilamizki og‘iz

bo'shligi organizmning oynasi hisoblanadi. So'lak bezlarining organizm uchun ahamiyati juda katta. Ular nafaqat ovqat hazm qilish jarayonini boshlash, balki og'iz va tishlarni himoya qilish, bakteriyalarni yo'qotish va og'iz sog'lig'ini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Og'iz bo'shligidagi pH ni so'lak belgilaydi. So'lak bezlarining faoliyati buzilib qolsa yoki kamayib ketsa, bu turli sog'liq muammolariga olib kelishi mumkin. Shuning uchun so'lak bezlarining sog'lig'ini saqlash organizmning umumiy salomatligi uchun muhim.

Tadqiqotning vazifalari.

3 oy mobaynida yer osti suvi iste'mol qilgan 6-9 oylik oq zotsiz kalamushlar so'lagining immunologik tarkibini aniqlash va analizlarni vodoprovod suvi ichgan oq zotsiz kalamushlar so'lagi tarkibi bilan taqqoslash.

Xususiy natijalar tahlili.

Tadqiqot obyekti sifatida 250-300 grammlik oq zotsiz sog'lom kalamushlar olindi. 130 ta oq laborator kalamushlar 2 guruhga bo'lindi. Markazlashtirilgan (vodoprovod) ichimlik suvi iste'mol qilayotgan kalamushlar soni 50 tani tashkil qildi. Yer ostidan qazib olinayotgan gurun suvlari iste'mol qilgan kalamushlar 80 tani tashkil etadi.

Kalamushlar 2 guruhga bo'lindi. Birinchi nazorat guruhi laborator kalamushlari markazlashtirilgan vodoprovod ichimlik suvidan iste'mol qildi 3 oy davomida har kuni berib borildi.

Ikkinchi guruh laborator oq kalamushlar yer sathidan 10 metr chuqurlikdan qazib olingan gurun suvini har kuni iste'mol qildi 3 oy davomida berib borildi.

Yer osti suvi istemol qilgan oq kalamushlar so'lak immunologiyasi tekshirilganda quyidagi natijalar olingan.

№	Ko'rsatkichlar	Norma	Natija
1	sIgA	50-116 pg/ml	72,5
2	Il-6	0-8 pg/ml	15,8
3	Il-10	0-28 pg/ml	14.5
4	lizotsim	0.159-10 pg/ml	2,9

Izoh: sIgA referens ko'rsatkichlari chegarasida, yallig'lanishni qollovchi immunoglobulin (IL-6) sitokinida ko'tarilish, yallig'lanishga qarshi ta'sir ko'rsatadigan immunoglobulin (IL-10) sitokinida va mikroblarga qarshi ta'sir ko'rsatadigan lizosimda referens ko'rsatkichlariga nisbatan pasayish kuzatilgan.

Xulosa

Buxoro Davlat tibbiyot instituti hududidagi ekin yeriga o'rnatilgan 10 metr chuqurlikdan suv tortish nasosi orqali olinadigan ichimlik suvi iste'mol qilgan laborator kalamushlar so'lagining immunologik natijalari nazorat guruhimiznikiga nisbatan yallig'lanishga qarshi hujayralarning pasayishi va aksincha sIgA referens ko'rsatkichlari chegarasida, yallig'lanishni qollovchi immunoglobulin (IL-6) sitokinida ko'tarilish aniqlandi.